

Ümbrikupalkade küsimustiku kokkuvõte

Ülevaade on koostatud alates 2017. aasta kevadest korraldatud küsitluste põhjal, võimalusel on võrdlusesse lisatud ka 2016. aasta küsitluse tulemused, kui vastava aasta kohta konkreetse küsimuse kohta vastus kasutada oli. Viimasele, 2020. aasta kevadel tehtud küsitlusele vastanud oli 205, mis on võrreldav aasta varem toimunud küsitlusega, kus vastanuid oli 200.

SISUKORD

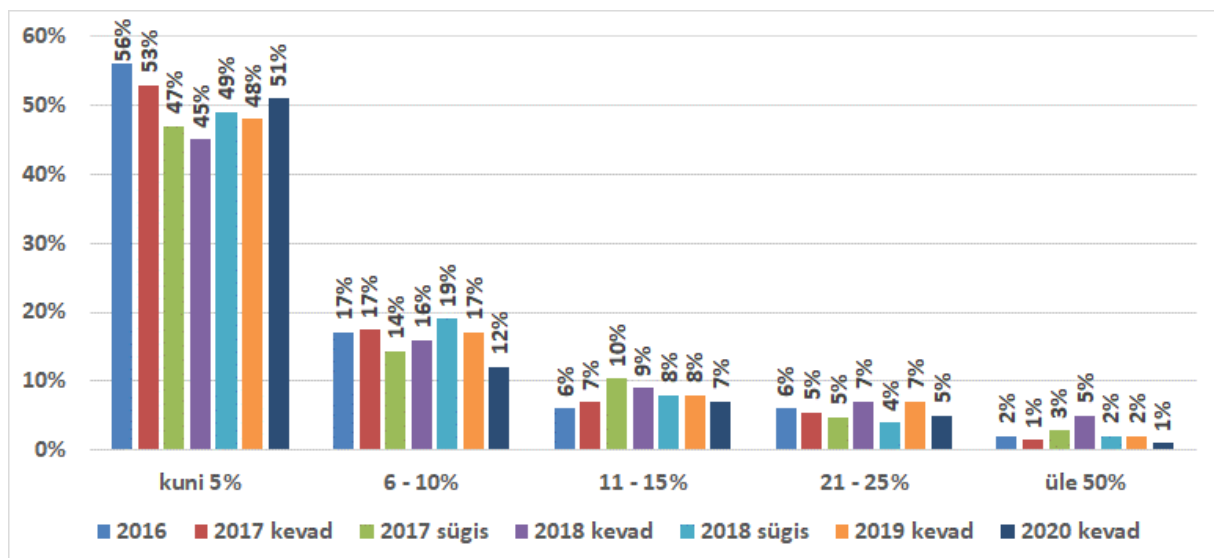
Kokkuvõte.....	1
Kui suureks hindate ümbrikupalga osakaalu enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest kokku?.....	2
Millised on teie hinnangul ümbrikupalga osas kolm kõige probleemsemat sektorit?	3
Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu täiesti "mustalt"?.....	4
Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu osaliselt "mustalt"?	5
Milliseid meetmed tuleks kasutusele võtta, et vähendada ümbrikupalkade maksmist?	5
Millised konkreetsed meetmed aitaksid vähendada ümbrikupalga maksmist?	6
Kas teie ettevõtte on valmis loobuma koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka? 7	
Kas teie hinnangul on ümbrikupalkadega võitlemisel kasu sellest, et maksu- ja tolliamet avalikustab kord kvartalis maksukohustuslase poolt riigile tasutud maksude summa, sh eraldi tööjõumaksude summa, deklareeritud käibesumma ja töötajate arvu?	9
Kuidas hindate koroonaviiruse majanduslikku mõju ümbrikupalkadele?	9

Kokkuvõte

- Ümbrikupalga osakaal hinnatuna läbi enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksete ei ole vastanute hinnangul tervikvaates oluliselt muutunud – märkimisväärseim muutus on toimunud vahemikus „6-10%“ ja seda vähenemise suunal ning samal ajal on suurenenud vastanute hulk, kes peavad ümbrikupalkade mahuks alla 1% kogu väljamaksetest;
- Ümbrikupalkade probleemi süvenemist nähakse läbi hinnangute, mis on antud enda sektoris osaliselt ja täiesti „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaaludele – siin võib täheldada tendentsi, et hinnanguliselt on nii täiesti kui ka osaliselt „mustalt“ töötavate isikute osakaal suurenenud;
- Tõhusaimaks meetmeks ümbrikupalgaga võitlemisel peetakse rohkemate andmete avaldamist ning MTA poolt ettevõtjatele hinnangute andmist;
- Seonduvalt koroonaviirusega on ettevõtjad tuleviku osas pigem pessimistlikud – 58% vastanutest usub, et viirusest tingitud majandusraskused toovad kaasa ümbrikupalka maksvate ettevõtete arvu kasvu.

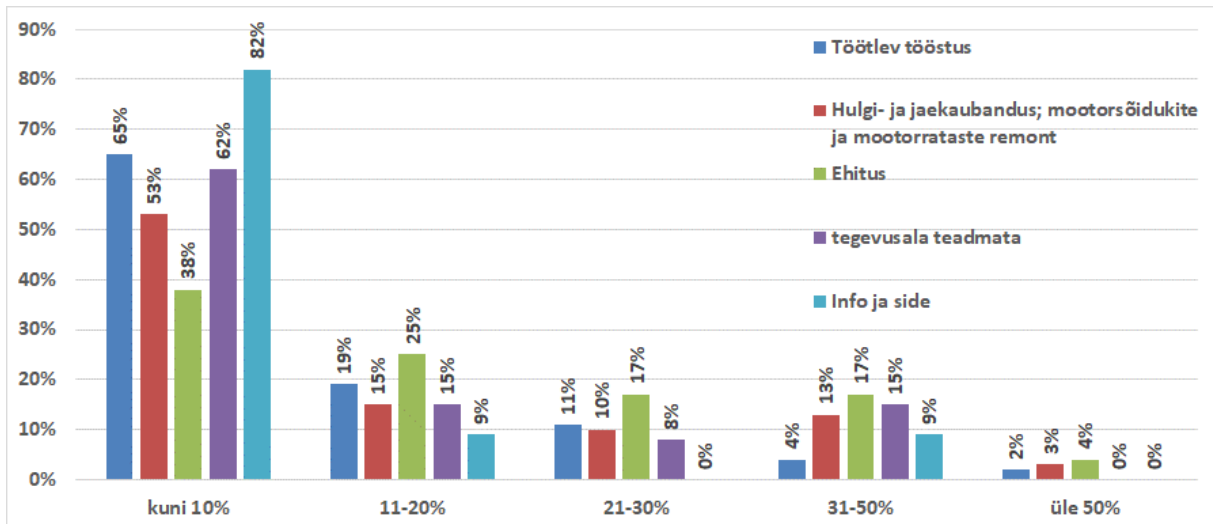
Kui suureks hindate ümbrikupalga osakaalu enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest kokku?

Võrreldes eelmise küsitlusega on veidi kasvanud vastanute osakaal, kes hindavad ümbrikupalga osakaalu oma sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest vahemikus 0-5%, kuid märkimisväärseid muutusi toimunud ei ole (joonis 1).

Joonis 1. Hinnanguline ümbrikupalga osakaal enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest

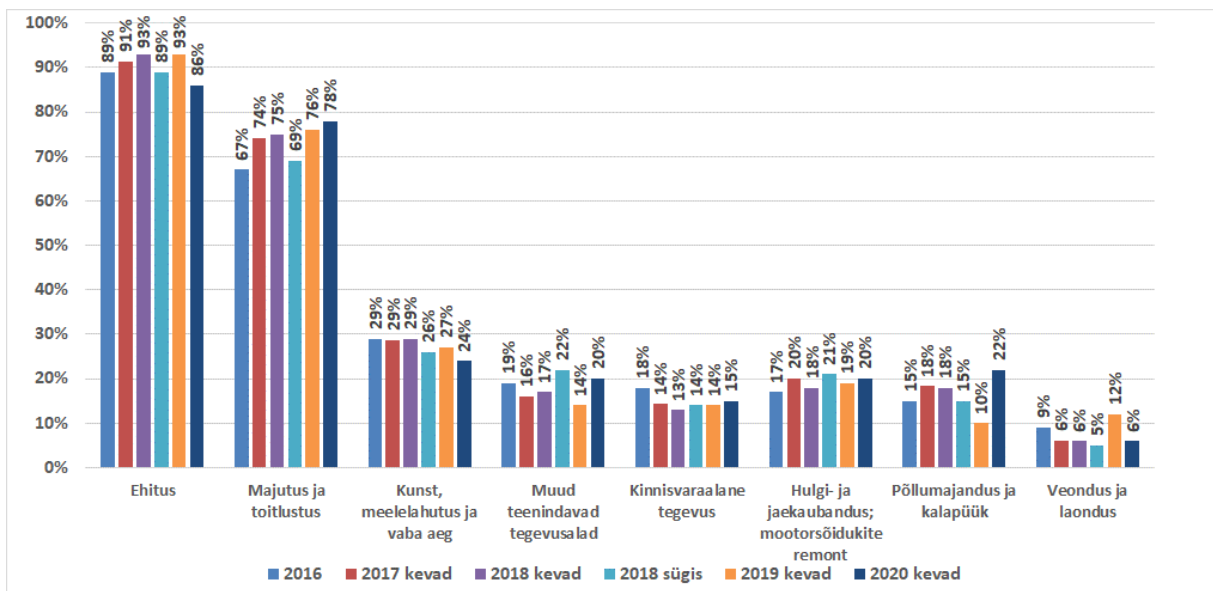
- 2020. aasta kevadel on veidi vähenenud nende vastajate osakaal, kelle hinnangul jääb ümbrikupalkade osakaal enda sektori palgaväljamaksetest vahemikku 6-10%, samal ajal on veidi kasvanud nende vastajate osakaal, kelle hinnangul vastav osakaal jääb alla 1%.
- Küsitlusele vastanud ettevõtjate arvu poolest suurimate sektorite vaates hindavad ümbrikupalga osakaalu väljamaksetest suurimaks ehitus ning hulgi- ja jaekaubandus. Ehituse puhul hindas 38% vastanutest ümbrikupalga osakaaluks väljamaksetest suuremaks kui 20%.
- Ehituse puhul oli samuti suurim nende vastanute osakaal (4%), kes hindas ümbrikupalga mahtu suuremaks kui 50% väljamaksetest (joonis 2). Ka eelmise küsitluse põhjal oli sama näitaja kõrgeim ehituses (9%), kuid aastaga on toimunud olukorra mõningane paranemine.

Joonis 2. Hinnanguline ümbrikupalga osakaal enda sektori¹ ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest – sektori vaade

Millised on teie hinnangul ümbrikupalga osas kolm kõige probleemsemat sektorit?

Traditsiooniliselt pidasid vastajad kõige probleemsemaks sektoriks ehitust, järgneb majutus ja toitlustus (joonis 3).

Joonis 3. Vastanute hinnangul kolm probleemsemat sektorit ümbrikupalga maksmise kontekstis

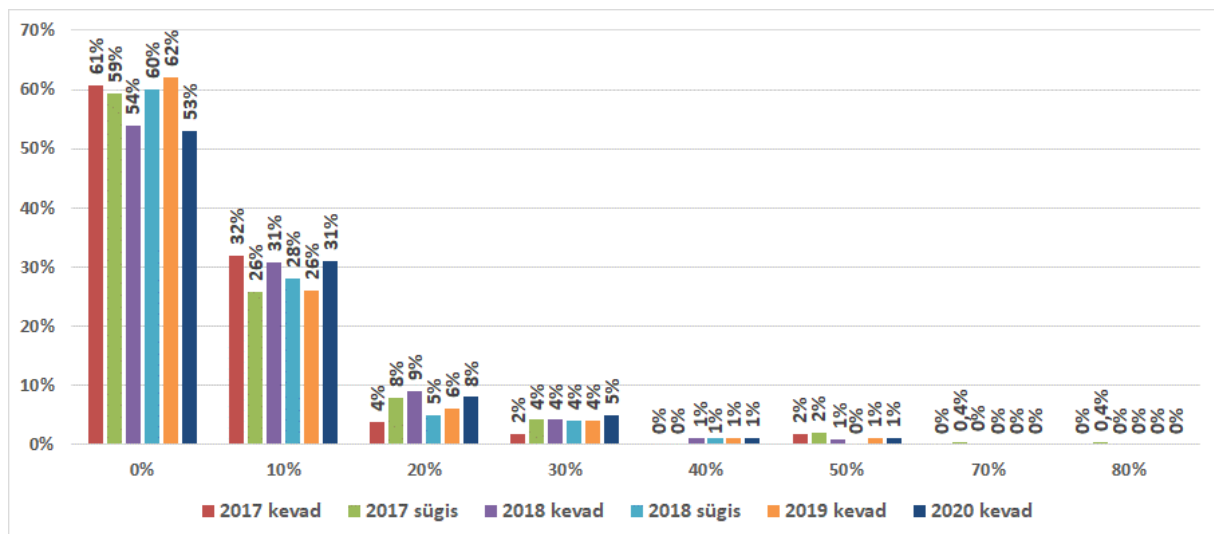
- Kõige probleemsem sektor on vastanute hinnangul jätkuvalt ehitus, võrreldes eelmise küsitlusega on ehituse osakaal siiski 7 protsendipunkti võrra vähenenud.

¹ Vaadeldud on ettevõtete arvu poolest suurimaid sektoreid, kus ettevõtteid rohkem kui 10

- Ehitusele järgnevad majutus ja toitlustus (78%, kasv eelmise küsitlusega võrreldes kaks protsendipunkti), jõudes sellega kõigi aegade kõrgemaile tasemele.
- Suurimaks tõusjaks on 12 protsendipunktiga põllumajanduse ja kalapüük (22%).

Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu täiesti "mustalt"?

Ligikaudu 10 protsendipunkti võrra on vähenenud vastanute osakaal, kelle hinnangul puuduvad nende sektoris täiesti „mustalt“ töötasu saavad töötajad (joonis 4).

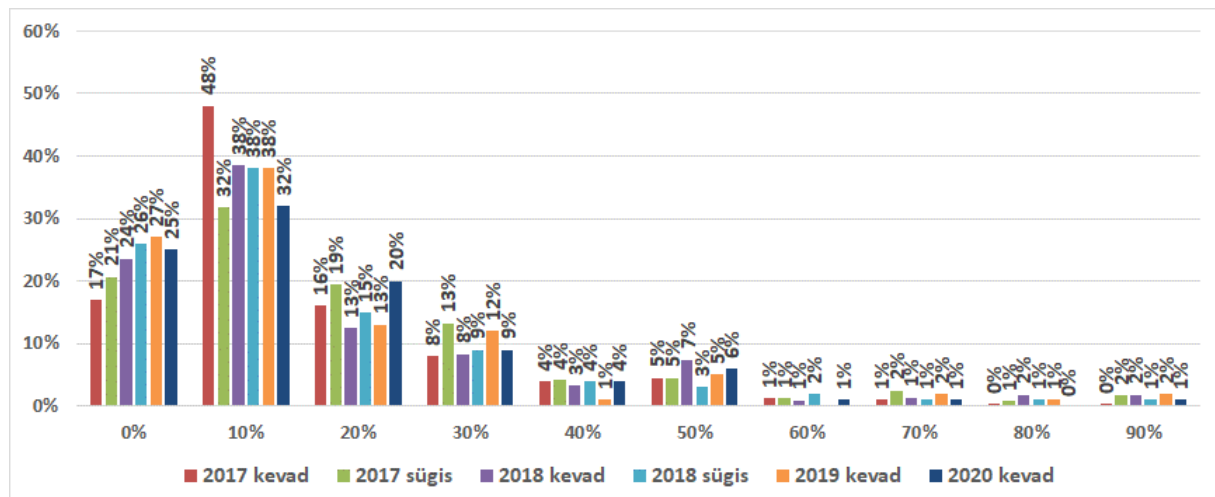

Joonis 4. Hinnanguline täiesti „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaal enda sektoris

- Võrreldes eelmise küsitlusega võib märgata ettevõtjate hinnangute osas teatud muutusi ja seda halvemuse suunas – vaid ligikaudu pooled ettevõtted arvavad, et nende sektoris ei esine täiesti „mustalt“ töötasu saavaid töötajaid.
- Samal ajal on suurenenud nende vastanute osakaal, kelle hinnangul moodustab täiesti „mustalt“ töötasu saavate töötajate maht 10% sektori töötajatest (aastases võrdluses kasv 5 protsendipunkti) ning kuni 20% sektori töötajatest (kasv 2 protsendipunkti).
- Suurematest sektoritest hindavad täiesti „musta“ tööjõu osakaalu jätkuvalt kõrgeimaks ehitusettevõtted – 42% vastanutest hindab täiesti „musta“ tööjõu osakaaluks vähemalt 20% ja enam.

Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu osaliselt „mustalt“?

Osaliselt „mustalt“ töötamise mahtude kohta on vastanute hinnangutel analoogselt „täiesti“ mustalt töötamisega toimunud probleemi süvenemine (joonis 5).

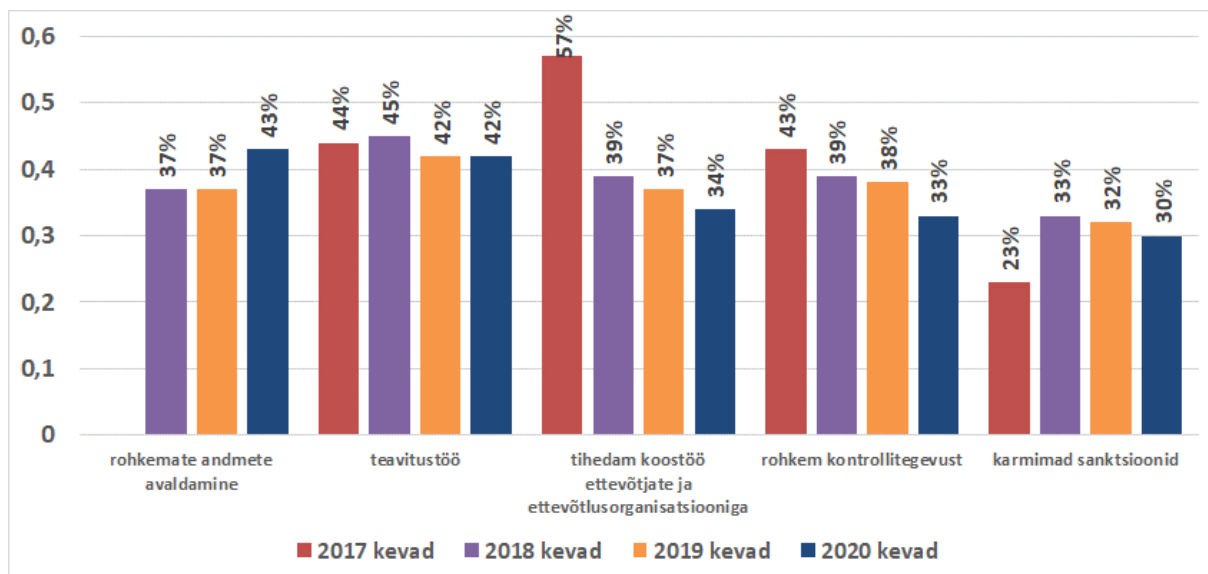

Joonis 5. Hinnanguline osaliselt „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaal enda sektoris

- Enim on suurenenud vastanute osakaal, kelle hinnangul on osaliselt „mustalt“ saavate töötajate osakaal vahemikus 20%, seega võiks järeldada, et ettevõtjad tajuvad oma sektoris probleemi mõningast süvenemist.
- Eelkõige on muutus toimunud vahemike „kuni 10%“ ja „kuni 20%“ siseselt – 6 protsendipunkti võrra on vähenenud nende vastanute osakaal, kes hindasid osaliselt „mustalt“ töötasu saavate isikute osakaalu 10% juurde ja pea samas mahus on suurenenud vastajate osakaal, kelle hinnangul saavad töötasu osaliselt „mustalt“ 20% töötajatest.
- Suuremate sektorite lõikes hindavad probleemi kõige tõsisemaks ehitusettevõtteid, kus 70% vastanutest pidas tõenäoliseks, et osaliselt „mustalt“ töötasu saavate isikute maht on vähemalt 20% kõikidest sektori töötajatest.

Milliseid meetmeid tuleks kasutusele võtta, et vähendada ümbrikupalkade maksmist?

Ümbrikupalga vähendamise meetmete osas ei ole võrreldes viimase küsitlusega olulisi muutusi toimunud – veidi on kasvanud rohkemate andmete avaldamist toetavad vastajad, seevastu kerges languses on nii tihedamat koostööd, kontrollitegevuse mahtude kasvatamist kui ka karmimate sanktsioonide pooldajad (joonis 6).

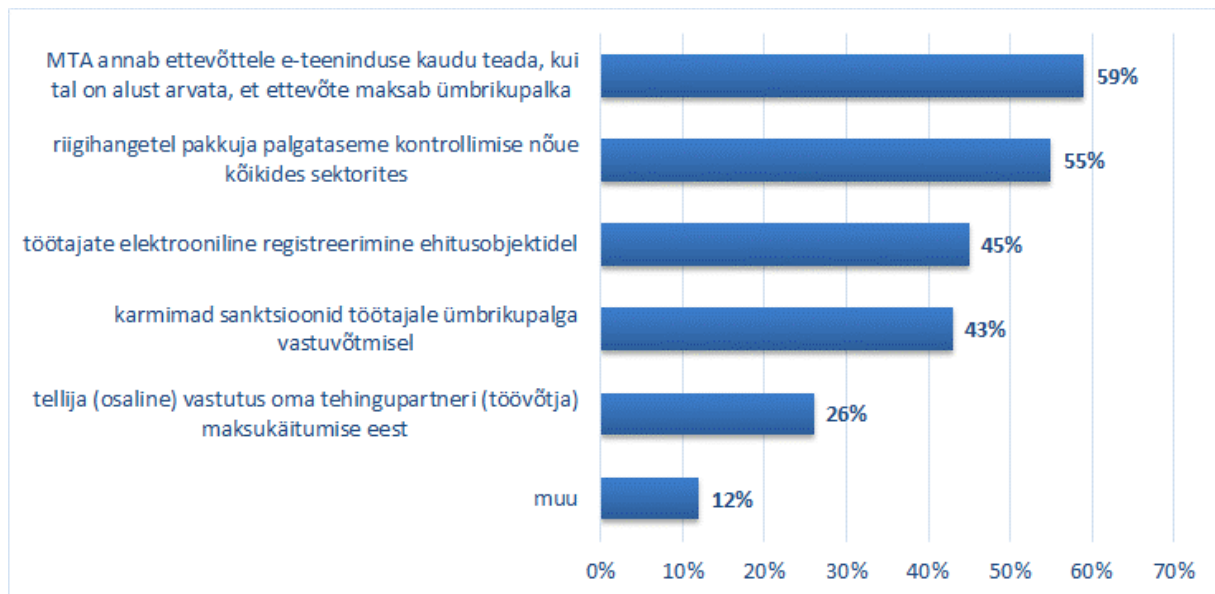

Joonis 6. Tõhusaimad meetmed ümbrikupalkade maksmise vähendamiseks

- Värske küsitluse pinnalt oli eelistatuim meede rohkemate andmete avaldamine (nt palkade avalikustamine või ettevõtete minimaalsed ja maksimaalsed palgad), mida toetas 43% vastanutest.
- Aastate dünaamikat vaadates võib järeldada, et järjest vähem toetatakse tihedamat koostööd ettevõtjate ja ettevõtlusorganisatsioonidega ning kontrollitegevuse suurendamist.

Millised konkreetsete meetmed aitaksid vähendada ümbrikupalga maksmist?

Kuna ümbrikupalga maksmist vähendada aitavate konkreetsete meetmete kohta käiva küsimuse sõnastus oli vastusevariantide osas veidi muutunud, siis on ka toimunud muutus tõhusamate meetmete eelistuses – seekordsele küsimustikule vastajad pidasid parimaks võimalikuks meetmeks MTA poolt ettevõtte teavitamist, kui on alust arvata, et ettevõtte maksab ümbrikupalka (joonis 7).

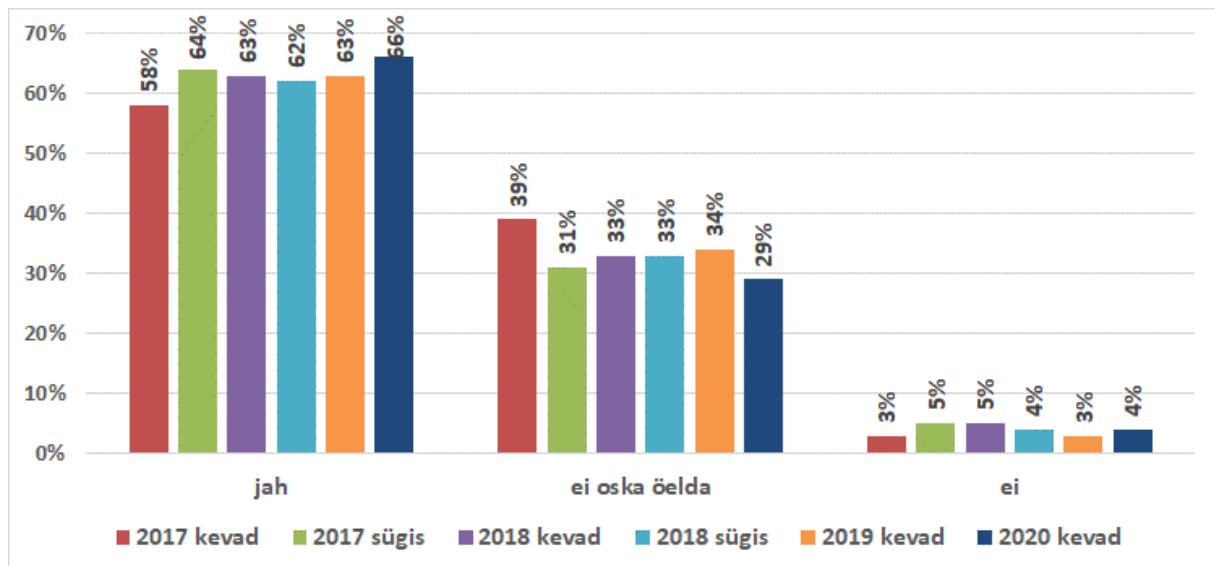

Joonis 7. Võimalikud uued meetmed ümbrikupalga maksmise vähendamiseks

- Praktiliselt samaväärse tõhususega meetmeks hinnatakse riigihangetel pakkuja palgataseme kontrollimise nõude laiendamist kõikidesse sektoritesse – vastavat meetet toetas 55% vastanutest.
- Veidi alla poolte vastanutest eelistasid uute meetmetena töötajate elektroonilist registreerimist ehitusobjektidel (45%) ja karmimate sanktsioonide rakendamist töötajatele ümbrikupalgaga nõustumisel (43%).

Kas teie ettevõtte on valmis loobuma koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka?

Praktiliselt muutumatuks on jäänud arvamused selles osas, mis puudutavad valmisolekut loobuda koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka (joonis 8).

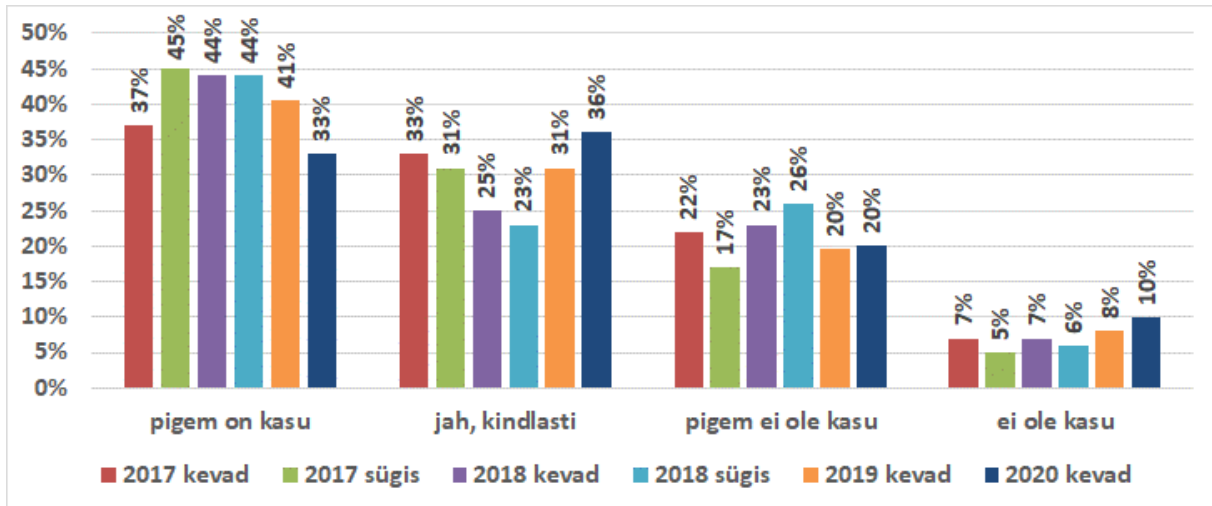

Joonis 8. Valmisolek loobuda oma töötajatele ümbrikupalka maksvast koostööpartnerist

- Võrreldes viimase küsitlusega ei ole praktiliselt muutusi toimunud, endiselt ligikaudu 2/3 vastajatest oleks valmis loobuma ümbrikupalka maksvast koostööpartnerist.
- Vähenemine on toimunud nende vastajate osakaalus, kes ei oska antud küsimuses seisukohta võtta, samal ajal on kolme protsendipunkti võrra suurenenud vastajate osakaal, kes on valmis ümbrikupalka maksvast koostööpartnerist loobuma.

Kas teie hinnangul on ümbrikupalkadega võitlemisel kasu sellest, et maksu- ja tolliamet avalikustab kord kvartalis maksukohustuslase poolt riigile tasutud maksude summa, sh eraldi tööjõumaksude summa, deklareeritud käibesumma ja töötajate arvu?

Sarnaselt eelmisele aastale on enim kasvanud nende vastajate osakaal, kelle hinnangul MTA poolt avaldatavad andmed aitavad kindlasti kaasa ümbrikupalkade vastases võitluses (joonis 9).

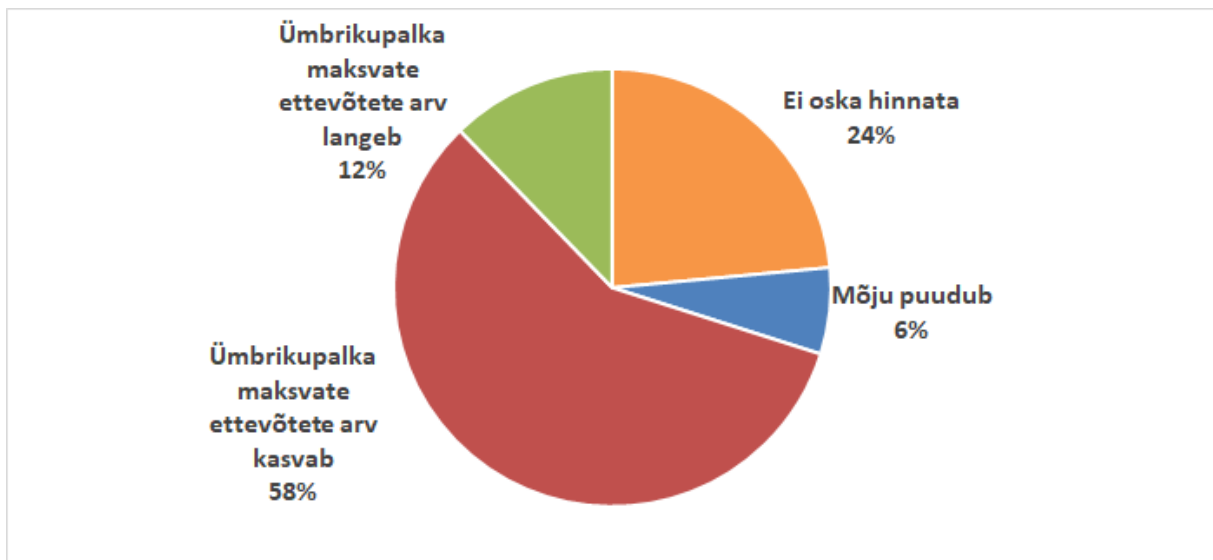

Joonis 9. Maksu- ja tolliameti poolt avaldatud andmete kasutegur ümbrikupalkade vastases võitluses

- Kokkuvõtvalt usub ligikaudu 70% vastanutest, et MTA poolt andmete avaldamine on kindlasti või pigem kasulik meede ümbrikupalkade vastu võitlemises.
- Veidi on suurenenud vastajate osakaal, kes ei usu avaldatavate andmete kasutegurisse ümbrikupalkade vastases võitluses, kuid muutus ei ole märkimisväärne.

Kuidas hindate koroonaviiruse majanduslikku mõju ümbrikupalkadele?

Esmakordselt oli lisatud küsimus koroonaviiruse võimaliku mõju kohta majandusele, täpsemalt ümbrikupalkade maksmise tähenduses – üle poolte vastanutest leidis, et viiruse tõttu kasvab ümbrikupalka maksvate ettevõtete arv (joonis 10).

Joonis 10. Koroonaviiruse võimalik mõju ümbrikupalkade maksmisele

- Ligikaudu ¼ vastanutest ei osanud hinnata koroonaviiruse mõju ümbrikupalkade maksmisele, 12% pidas aga tõenäoliseks, et viiruse tõttu ümbrikupalka maksvate ettevõtete arv hoopis kahaneb.
- Kõige väiksem osakaal (6% vastanutest), arvas, et koroonaviirus ümbrikupalka maksvate ettevõtete arvule mõju ei avalda.